

Ігор Процин (ORCID: 0000-0001-6686-5603)

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

У статті аналізується закордонний досвід із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. Встановлено, що в провідних країнах світу накопичений значний позитивний досвід у цій сфері. Водночас, спостерігались недоліки та помилки, які потребують урахування. Проте аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що проблема впровадження світового досвіду із організації запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру в Єдину державну систему цивільного захисту України сьогодні залишається малодослідженою.

У процесі дослідження опрацьовано різноманітні наукові джерела, що містять інформацію щодо організації запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру в провідних країнах світу, зокрема, США, Німеччині, Франції, Японії. Узагальнено зарубіжний досвід щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. Обґрунтовано доцільність використання закордонного досвіду у випадку виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. Доведено, що захист населення і територій від надзвичайних ситуацій природного характеру набуває глобального міжнародного характеру і спільні зусилля дозволяють забезпечити такий захист більш ефективно та оперативно, мінімізувавши негативні наслідки.

Ключові слова: безпека, надзвичайна ситуація природного характеру, цивільний захист, ліквідація наслідків надзвичайної ситуації.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших функцій держави є забезпечення захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна у разі виникнення надзвичайних ситуацій, зокрема природного характеру. Наразі даний напрямок особливо важливий з огляду на те, що внаслідок постійного посилення техногенного навантаження на природне середовище дедалі зростають ризики виникнення та масштаби наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру – у світі в цілому, і в Україні зокрема. Так, упродовж січня – вересня 2021 року в Україні зареєстровано 89 надзвичайних ситуацій, з них техногенного характеру – 31, природного характеру – 53, соціального – 5. Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 86 осіб (з них 7 дітей) та постраждало 442 особи (з них 278 дітей). Порівняно з аналогічним періодом 2020 року, кількість надзвичайних ситуацій природного характеру збільшилася майже на 3,9 % [1].

В провідних країнах світу накопичено суттєвий досвід із організації запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру і окремі напрацювання могли б бути ефективно впроваджені в систему цивільного захисту України. Безперечно, удосконалення єдиної державної системи цивільного захисту України із врахуванням зарубіжного досвіду, наразі є вкрай актуальним – і з огляду на збільшення ризиків, із огляду на важливість поглиблення євроінтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення проблематики у сфері цивільного захисту з урахуванням зарубіжного досвіду зробили сучасні українські науковці А. Борисов, Т. Іванова, Н. Івашина, В. Коваленко, Р. Приходько, В. Сапон, О. Сохін, Д. Чертов. Водночас, з огляду на актуальність порушеного питання, та появу нових напрацювань у міжнародному досвіді, даний напрямок потребує подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених вивченню закордонного досвіду протидії надзвичайним ситуаціям, на даний час можливості його імплементації в умовах України вивчені та проаналізовані недостатньо. Необхідно визначити конкретні практичні кроки, спрямовані на підвищення ефективності вітчизняної системи цивільного захисту у запобіганні надзвичайним ситуаціям природного характеру та ліквідації їх наслідків.

Постановка задачі та її розв'язання. У даній статті автор ставить за мету дослідити закордонний досвід організації запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру, а також проаналізувати реальні перспективи його практичного використання в системі цивільного захисту України. Для реалізації поставленого завдання узагальнено досвід провідних країн світу з акцентуванням уваги не лише на сильних сторонах, а й на недоліках та допущених помилках.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Основні засади цивільного захисту, зокрема, щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та міжнародного співробітництва в сфері цивільного захисту встановлені в Кодексі цивільного захисту України. Переїняття міжнародного досвіду щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій узгоджується також зі ст. 18 Конституції України, де визначено, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права [2].

Згідно із вітчизняною системою класифікації розрізняють такі види надзвичайних ситуацій залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити їх виникнення: техногенного характеру, природного характеру, соціальні, воєнні [3]. Схожі підходи до класифікації застосовуються і в більшості провідних країн світу.

Надзвичайна ситуація природного характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, пов'язане з небезпечним геофізичним, геологічним, метеорологічним або гідрологічним явищем, деградацією ґрунтів чи надр, пожежею у природних екологічних системах, зміною стану повітряного басейну, інфекційною захворюваністю та отруєнням людей, інфекційним захворюванням свійських тварин, масовою загибеллю диких тварин, ураженням сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо [4]. Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації полягає у проведенні комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації [3].

Що стосується закордонного досвіду в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру, то найбільшої уваги заслуговує досвід США – країни, в якій масштабні катастрофи природного характеру трапляються досить часто, на густонаселених територіях.

Головним органом з питань запобігання та ліквідації наслідків природних і техногенних катастроф в США є FEMA (Federal Emergency Management Agency), (далі – ФЕМА), яке створено у 1997 році. Воно координує діяльність органів цивільної оборони, федеральних міністерств та відомств (міністерств енергетики, транспорту та ін.) і підприємств приватного сектору, а також забезпечує підготовку кадрів, навчання населення та поширення інформації з питань реагування на надзвичайні ситуації, проведення науково-дослідних робіт, контроль за використанням електронних засобів масової інформації в період надзвичайного стану, взаємодію зі збройними силами [5].

Комплексний характер системи державного управління США щодо надзвичайних ситуацій (далі – НС) відображають наступні принципи:

координація діяльності органів управління, що відповідальні за підготовку і протидію НС, з боку однієї особи (директора ФЕМА), підлеглої безпосередньо президенту США;

подвійне призначення, тобто об'єктами управління є НС мирного та воєнного часу, а суб'єктами управління – цивільні та військові організації;

надзвичайні повноваження відповідних органів управління повинні бути продовженням їх звичайних, повсякденних функцій там, де це можливо;

взаємозв'язок між всіма фазами (функціями) управління [6].

Ліквідацією наслідків НС природного характеру займаються громади та органи влади населених пунктів, адміністративних територій, штатів. У випадках, коли місцева громада, адміністративна територія чи навіть штат не в силах протидіяти НС, терміново запрошується допомога Федерального Уряду і починає діяти Національна система захисту населення та територій від НС. На державному рівні дії системи детально плануються у Плані федерального реагування, а на регіональному – дії, сплановані у Планах реагування конкретного штату, регіону, району. Концепція реалізації Планів полягає в тому, що при надзвичайних ситуаціях після отримання інформації з місця катастрофи, негайно вступає в дію Регіональний план. До місця катастрофи висуваються регіональні мобільні елементи реагування: пожежники, поліція, бригади швидкої медичної допомоги, які формують біля місця катастрофи командний пункт. Починається виконання обов'язків рятувальниками кожного напрямку і водночас детальна розвідка наслідків катастрофи та її поширення. Інформація подається в центр зв'язку, дається оцінка обставин, розміру санітарних втрат, стану безпеки для населення і перші прогнози щодо потреб додаткових сил. За необхідності губернатор штату направляє сили та засоби, які він має згідно з Регіональним планом, доповідає про катастрофу та її наслідки Федеральному агентству боротьби з надзвичайними ситуаціями і за необхідності просить допомоги. Федеральний уряд в цьому разі негайно приймає відповідальність за управління всіма діями щодо реагування на катастрофу і вводить в дію Федеральний план [5].

Федеральний план передбачає надання допомоги, спрямованої, насамперед, на порятунок життя людей, захист установ громадської охорони здоров'я і власності, забезпечення національної безпеки.

Він не стосується будівництва житла, позик і грантів, наданих окремим громадянам і місцевій адміністрації для остаточної ліквідації наслідків катастрофи [7].

У США існують програми соціального захисту громадян шляхом надання субсидій, компенсацій, матеріальної, фінансової, медичної, гуманітарної та іншої допомоги, що сприяє нормалізації обстановки в районах надзвичайних ситуацій [8].

У Німеччині за захист від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру відповідає Міністерство внутрішніх справ. Окрім того, на вищих посадових осіб земель Німеччини покладено відповідальність за організацію протидії надзвичайним ситуаціям.

Згідно із Основним Законом Німеччини задля ефективної боротьби з надзвичайними ситуаціями Федеральний уряд має право давати вказівки урядам земель щодо надання поліцейських сил у розпорядження тих земель, що потерпіли від надзвичайної ситуації. Окрім того, Федеральний уряд уповноважений використовувати підрозділи федеральної прикордонної охорони та Збройних сил задля допомоги поліції в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Збройні сили Німеччини та Федеральна прикордонна охорона не мають спеціального устаткування для виконання завдань щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, однак вони допомагають людськими ресурсами і матеріалами. Завдання, пов'язані із ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій для військових та прикордонних частин і підрозділів визначаються земельними урядами і спеціальними комісіями округів [6].

Залежно від масштабу і розмірів заподіяного збитку виділяють п'ять рівнів реагування на надзвичайні ситуації і ліквідацію їх наслідків: федеральні, адміністрації земель, адміністрації областей, адміністрації округів і мерів міст; адміністрації об'єктів. Кожний організаційний рівень має систему контролю, командні центри та групи, укомплектовані фахівцями (пожежниками, поліцейськими, інженерами, медиками тощо.) [9].

Серед органів, до функцій яких входить реагування та ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій є різні урядові організації, зокрема, технічна організація допомоги (Technische Hilfswerk – THW), професійні пожежні бригади (у великих містах), добровільні пожежні бригади (в нижчих управлінських рівнях). THW – федеральна організація, головною метою якої є евакуаційно-рятувальні та аварійно-відновлювальні роботи та надання першої медичної допомоги, що підпорядкована Міністерству внутрішніх справ Німеччини. Її функції нагадують аварійно-рятувальні служби МНС України.

У діяльності відділень THW у вільний час беруть участь на добровільних засадах тисячі німців. Структура THW досить складна: окрім універсальних рятувальників існує ще спеціалізовані групи, що надають допомогу, приміром, при нафтових аваріях, швидко зводять зруйновані з якихось причин мости, відкачують воду з затоплених приміщень, відновлюють електро- і водопостачання тощо. Також уряд має право доручати виконання заходів щодо запобігання НС та ліквідації їх наслідків цивільному персоналу і будівельним фірмам, що мають інженерне устаткування. Такі цивільні комітети і фірми мають право вимагати від уряду відшкодування витрат при виконанні необхідних заходів. Отже, у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у Німеччині успішно взаємодіють державні, напівдержавні та неурядові організації [6].

Прикладом для України може стати також законодавство Німеччини, що базується на жорстких вимогах до гарантування безпеки життєдіяльності. Так, у Німеччині прийнято такі законодавчі акти: Закон про охорону водних ресурсів, Закон про охорону довкілля, Закон про утворення утилізації відходів, Закон про речовини, Федеральний акт мирного використання атомної енергії. Зокрема, Акт щодо атомної енергії передбачає експертизу місця будівництва, ступінь можливих ризиків і заходи безпеки у випадку аварії [10].

Водночас слід зазначити, що в ситуації з повеннями у Німеччині влітку 2021 року системи оповіщення про надзвичайні ситуації спрацювали погано, а подекуди не спрацювали зовсім. Це продемонструвало, що аналогові системи в умовах надзвичайних ситуацій надійніші, ніж цифрові, оскільки можуть працювати в умовах відсутності електроенергії.

У Франції аварійно-рятувальні формування комплектуються на базі частин і підрозділів протипожежної служби, у складі яких переважають добровольці. Побудова служб цивільного захисту характеризується наявністю підрозділів, здатних за потреби посилювати відповідні функції для забезпечення цивільного захисту. На забезпечення цивільного захисту при НС щорічно виділяється близько 0,15 % національного бюджету Франції. Водночас, значний обсяг робіт у сфері цивільного захисту виконують добровольці, фінансування яких здійснюється з місцевих бюджетів та приватних фондів. Французька модель цивільного захисту, заснована на підпорядкуванні сил ЦЗ МВС, відповідає українським умовам та може бути запроваджена в нашій країні [11].

Загалом для більшості європейських країн пріоритетом систем цивільного захисту є не ліквідація, а прогнозування, моніторинг і, у разі можливості, – попередження надзвичайних ситуацій. Витрати коштів на попередження надзвичайних ситуацій зазвичай є значно нижчими порівняно з

витратами на усунення негативних наслідків надзвичайних ситуацій. У розпорядженні органів управління цивільним захистом перебувають значні сили й засоби з високим ступенем оснащення, укомплектовані професійними рятувальниками. Водночас паралельно активно залучаються добровільні пожежні та аварійно-рятувальні команди, які за чисельністю в декілька раз перевищують професійні. Особовий склад аварійно-рятувальних команд (в тому числі добровільних) має суттєві пільги та соціальні гарантії [12].

В Японії організація захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій має свою специфіку. Керівництво у сфері ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій покладено на Управління пожежної охорони. До функцій пожежної охорони входить не лише запобігання й гасіння пожеж, але й виконання функцій рятувальної служби та служби невідкладної медичної допомоги. Одним із завдань, що покладені на Управління пожежної охорони є підготовка конкретних заходів, відповідно до урядових програм попередження стихійних лих та ліквідації їх наслідків [13].

До управління пожежної охорони Японії входить вісім відділів, серед яких половина займається координацією дій при надзвичайних ситуаціях: відділ з питань попередження наслідків катастроф та стихійних лих; відділ з питань регіонального контролю за стихійними лихами; відділ з питань попередження наслідків землетрусів; відділ рятувальної служби і невідкладної медичної допомоги. Начальник управління пожежної охорони має право вимагати від префектур і муніципалітетів виконання своїх розпоряджень, пов'язаних із забезпеченням протипожежного захисту та пожежогасіння, залучати сили та засоби пожежної охорони префектур і муніципалітетів до ліквідації наслідків катастроф, пожеж та стихійних лих у будь-якому місті країни [13].

Оскільки Японія упродовж всієї своєї історії потерпає від природних катаклізмів, особлива увага приділяється навчанню населення щодо дій в разі виникнення надзвичайних ситуацій. У всіх японських школах є спеціальний предмет – культура безпеки. Діти змалку знають, що робити під час повеней, землетрусів або інших стихійних лих, вони можуть врятувати не лише себе, а й тих, хто поряд. У дитячих садках та школах будуються спеціальні притулки під землею із запасами їжі та резервуарами води. Якщо трапиться землетрус, то в цих сховищах можна буде жити кілька місяців, передбачені також ванни та туалети. Майже кожен японець вдома має вогнегасник. У всіх готелях є каски з ліхтариками. На відміну від наших громадян, у Японії люди обов'язково дослухаються до рекомендацій спеціалістів. Якщо у дворі проходять навчання боротьби зі стихійними лихами, то на них обов'язково виходять усі мешканці. За статистикою, під час стихійного лиха приблизно 80 % японців рятують себе самі. Японці вважають, що бути готовими до будь-якого стихійного лиха на всі 100 % неможливо, оскільки стихія є непередбачуваною. Тому важливо навчитися справлятися із її наслідками.

Важливу роль у захисті населення від надзвичайних ситуацій відіграє система оповіщення. Зобов'язання щодо інформування про стихійні лиха покладено на суспільного мовника Японії – компанію NHK. Головна місія мовника – якнайшвидше повідомити про катастрофу і роз'яснити людям, що робити. NHK оповіщає аудиторію про природну катастрофу дуже швидко у зв'язі з Японським метеорологічним агентством (JMA), яке аналізує дані від сейсмометрів, розміщених по всій території Японії. В разі необхідності сповістити про землетрус, цунамі, повінь тощо, NHK задіює всі свої платформи: телебачення, радіо, інтернет, мобільні додатки. Мовник оперативно реагує на зміну обстановки. Наприклад, коли тайфун наближається – закликають до евакуації зони, де очікуються удар. Коли тайфун накрив зону, звідки не встигли евакуюватися люди, – закликають глядачів залишатися в будинку і не виходити. Коли тайфун пройшов – надають важливу інформацію щодо подальших дій. Однак суспільний мовник припустився й помилки на вагу людських життів – коли було вирішено, що інформація про необхідність евакуюватися має подаватися спокійним тоном, щоб не спричинити паніку. У 2011 році ведучий новин, отримавши повідомлення про наближення цунамі, сповістив про нього, ніяк не змінивши інтонації свого голосу. Дехто з глядачів, які не дивилися на екран, а просто слухали новини, навіть не зрозуміли, що їх попереджають про катастрофу. У результаті постраждали люди, бо не встигли евакуюватися. Відтоді підхід змінено – інформація про лихо має подаватися іншою інтонацією: гучно, з надрином, щоб глядачі, слухачі обов'язково звернули на неї увагу [14].

Також заслуговує уваги діяльність спеціального органу, створеного для надання допомоги на випадок природних катастроф серед держав-членів НАТО та країн-партнерів – Євроатлантичний координаційний центр реагування на природні лиха та катастрофи (далі – ЄКЦ). Основна його функція полягає в координації дій держав-членів НАТО та країн-партнерів у випадку природних лих і техногенних катастроф в Євроатлантичному регіоні. ЄКЦ передає запит державам-членам і партнерам НАТО, які у відповідь пропонують свої пропозиції щодо допомоги безпосередньо ЄКЦ або країні, яка потерпає від природного лиха чи катастрофи. Ґрунтуючись на інформації, отриманій від ЄКЦ, країни-члени та партнери НАТО приймають рішення щодо надання допомоги. Зокрема, ЄКЦ організував допомогу США після урагану Катріна, надавав допомогу на запити пакистанського уряду для ліквідації наслідків руйнівного землетрусу та масових повеней. У різних країнах-учасниках постійно організуються широкомасштабні навчання для відпрацювання заходів

ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Упродовж таких навчань відпрацьовується порядок дій, проводиться підготовка місцевих і зарубіжних учасників, розвивається взаємосумісність і функціональні можливості нерегулярного Євроатлантичного підрозділу з питань реагування на природні лиха та катастрофи, а також засвоюються знання та досвід для майбутніх операцій [15].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, для забезпечення ефективного захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру та з урахуванням євроінтеграційних прагнень України, вітчизняна система цивільного захисту потребує удосконалення з огляду на закордонний досвід. Зокрема, нагальною вимогою сьогодення є впровадження світового досвіду в організації запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. На думку автора доцільними та перспективними є наступні напрямки:

удосконалення законодавства з орієнтацією на мінімізацію ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру (зокрема, з жорсткішими вимогами щодо правил природокористування);

вивчення можливих шляхів залучення до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій приватних структур;

покращення технічної оснащеності рятувальних служб;

стимулювання участі добровольців в аварійно-рятувальних операціях шляхом передбачення соціальних пільг та гарантій;

удосконалення системи раннього оповіщення про надзвичайні ситуації.

Водночас, закордонний досвід у цій сфері потребує подальшого аналізу на предмет можливого впровадження ефективних механізмів запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в умовах України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні у 2021 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/129709.html>.
2. Верховна Рада України. – 1996. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Верховна рада України (2012б) Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125403.html.
4. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики / Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text>.
5. Досвід організації екстреної медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях у США та розвинених державах світу / Мороз Є.Д., Близнюк М.Д., Печиборщ В.П., Михайловський М.М., Кушнір В.А., Вороненко В.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.umj.com.ua/article/129631/>.
6. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні / Приходько. Р., Яценко.О. // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління, 2016 – С. 272-282.
7. Взаємодія рятувальних служб США / О. Сохін // Надзвичайна ситуація. – 2000. – № 3. – С. 31–32.
8. Природно-техногенні катастрофи: проблеми економічного аналізу та управління / Данилишин Б. М.; //НАН України ; Рада по вивченню продуктивних сил України]. – К. : ЗАТ “Нічлава”, 2001. – 259 с.
9. Зарубіжний досвід захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / В. Сапон // Надзвичайна ситуація, 2001. – № 9. – С. 34 – 36.
10. Загальноправовий аналіз зарубіжного досвіду вивчення адміністративно-правового статусу територіальних підрозділів державних служб із надзвичайних ситуацій/ Мяснянкін К. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/11/28.pdf>.
11. Вивчення міжнародного досвіду забезпечення цивільного захисту під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / Коваленко В. В., Борисов А. В., Івашина Н. О., Стогній Г. М. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1\(3\)-110-120](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1(3)-110-120).
12. Світовий досвід державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру/ Іванова Т.В. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.4/10>.
13. Організація пожежної охорони Японії / Д. Чертов // Пожежна безпека. –1997. – №4. – С.54–57.
14. Не шокувати, а допомогти вижити: як у Японії Суспільне висвітлює стихійні лиха / Остапа. С [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://stv.detector.media/suspilni-movnyku-svitu/read/>.
15. Євроатлантичний координаційний центр реагування на природні лиха та катастрофи [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_52057.htm.

REFERECES

1. Informatsiino-analitychna dovidka pro vynyknennia nadzvychaynykh sytuatsii v Ukraini u 2021 rotsi [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/129709.html>.
2. Verkhovna Rada Ukrainy. – 1996. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Verkhovna rada Ukrainy (2012b) Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy vid 02.10.2012 r. № 5403-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125403.html.
4. Derzhavnyi komitet Ukrainy z pytan tekhnichnoho rehulivannia ta spozhyvchoi polityky / Klasyfikator nadzvychaynykh sytuatsii DK 019:2010 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text>.
5. Dosvid orhanizatsii ekstrenoi medychnoi dopomohy poterpilym u nadzvychaynykh sytuatsiakh u SSHa ta rozvynenykh derzhavakh svitu / Moroz Ye.D., Blyzniuk M.D., Pechyborshch V.P., Mykhailovskiy M.M., Kushnir V.A., Voronenko V.V. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.umj.com.ua/article/129631/>.
6. Zakopdonnyi dosvid pehulivannia zapobihannia i likvidatsii nadzvychaynykh sytuatsii na pehionalnomu rivni / Prykhdoko. R., Yashchenko.O. // Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia, 2016 – C. 272-282.
7. Vzaiemodiia riaduvanykh sluzhb CShA / O. Cokhin // Nadzvychayna sytuatsiia. – 2000. – № 3. – C. 31– 32.
8. Pypodno-tekhnohenni katactpofy: ppoblemy ekonomichnoho analizu ta uppavlinnia / Danylyshyn B. M.; //NAN Ukpainy ; Pada po vyvchenniu produktyvnykh syl Ukrainy]. – K. : ZAT “Nichlava”, 2001. – 259 c.
9. Zapubizhnyi docvid zakhystu naceleння i tepytopii vid nadzvychaynykh cytuatsii / V. Capon // Nadzvychayna cytuatsiia, 2001. – № 9. – C. 34 – 36.
10. Zahalnopravovyi analiz zarubizhnoho dosvidu vyvchennia administratyvno-pravovoho statusu terytorialnykh pidrozdiliv derzhavnykh sluzhb iz nadzvychaynykh sytuatsii/ Miasniankina K. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/11/28.pdf>.
11. Vyvchennia mizhnarodnoho dosvidu zabezpechennia tsyvilnoho zakhystu pid chas likvidatsii naslidkiv nadzvychaynykh sytuatsii / Kovalenko V.V ., Borysov A.V., Ivashyna N.O., Stohnii H.M. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1\(3\)-110-120](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1(3)-110-120).
12. Svitovyi dosvid derzhavnoho upravlinnia ryzykamy vynyknennia nadzvychaynykh sytuatsii tekhnohennoho ta pryrodnoho kharakteru/ Ivanova T.V. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.4/10>.
13. Orhanizatsiia pozhezhnoi okhopy Yaponii / D.Cheptov // Pozhezhna bezpeka.–1997. – No4. – C.54–57.
14. Ne shokuvaty, a dopomohty vyzhyty: yak u Yaponii Suspilne vysvitliuie stykhiini lykha / Ostapa. S [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu: <https://stv.detector.media/suspilni-movnyky-svitu/read/>.
15. Yevroatlantychni koordynatsiyni tseñtr reahuvannia na pryrodni lykha ta katastrofy [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_52057.htm.

Ihor Proshchyn,

The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy

ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE IN NATURAL EMERGENCIES PREVENTION AND RESPONSE

The article analyzes the global experience in natural emergencies prevention and response. It is established that the leading world countries have accumulated positive experience in this sphere. Meanwhile, there are some deficiencies and omissions to be considered. The analysis of the modern scientific literature proves that the problem of implementation of global experience in natural emergencies prevention and response in the Unified State System of Civil Protection of Ukraine is less studied.

The author has studied different scientific sources containing information on natural emergencies prevention and response in the leading countries such as the USA, Germany, France, and Japan. Foreign experience in natural emergencies response is summed up. The practicability of world experience in case of emergency of Ukraine is substantiated. The article proves that the population and territories protection against natural emergencies gains the global international character and joint efforts permit ensuring this protection more effectively and immediately by minimizing the negative consequences.

Key words: security, natural emergency, civil protection, emergency response.